

STYLISTIC ANALYSIS OF THE SHORT FILM “THE ENGLISH TEACHER

Mashrabova Buviniso Nurbek qizi,
 Teacher at Andijan State Pedagogical Institute
<https://doi.org/10.53885/edinres.2024.01.1.021>

Abstract. The article discusses the concept of discourse and film discourse, in particular, the discursive analysis of film texts. It is known that the discursive analysis of each film means the analysis of the linguistic, pragmatic, stylistic and linguacultural aspects of the film text. In the article, the stylistic analysis of the speech of the short film «The English Teacher» is analysed. Also, in the article, the views of various linguists who have worked on this issue are observed. On the example of the short film «Ustoz», the speech style and the use of several stylistic tools in the film text are illustrated with examples.

Key words: discourse, discourse analysis, film discourse, linguistic devices, extralinguistic devices, stylistics, stylistic devices, metaphora, repetition

СТИЛИСТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ КОРОТКОМЕТРАЖНОГО ФИЛЬМА «УЧИТЕЛЬ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА»

Маширабова Бувинисо Нурбек кизи,
 преподаватель-стажер Андижанского государственного педагогического
 института

Аннотация. В статье рассматривается понятие дискурса и кинодискурса, в частности, дискурсивный анализ кинотекстов. Известно, что дискурсивный анализ каждого фильма подразумевает анализ языковых, прагматических, стилистических и лингвокультурных аспектов кинотекста. В статье рассматривается стилистический анализ речи короткометражного фильма «Учитель английского языка». Также в статье рассмотрены взгляды различных лингвистов, работавших по данному вопросу. На примере короткометражного фильма «Устоз» на примерах иллюстрируется стиль речи и использование в тексте фильма нескольких стилистических средств.

Ключевые слова: дискурс, дискурсивный анализ, кинодискурс, лингвистические приемы, экстралингвистические приемы, стилистика, стилистические приемы, метафора, повтор.

“USTOZ” QISQA METRAJLI FILMINING STILISTIK TAHLILI

Mashrabova Buviniso Nurbek qizi,
 Andijon Davlat Pedagogika Instituti stajor-o`qituvchi

Abstract. Maqolada diskurs va kino diskurs tushunchasi, xususan, kino matnlarining diskursiv tahlili haqida so`z yuritilgan. Ma`lumki, har bir filmning diskursiv tahlili deyilganda, film matnining lingvistik, pragmatik, stilistik va linguakulturologik jihatlarini tahlil qilish ko`zda tutiladi. Maqolada, “Ustoz” (The English Teacher) qisqa metrajli filmining nutqining stilistik tahlili ko`rib chiqiladi. Shuningdek, maqolada mazkur masala ustida ish olib brogan turli tilshunoslarning qarashlari mushohada etilgan. “Ustoz” qisqa metrajli film misolida nutq stili, bir qancha stilistik vositalarning film matnida qo`llanilishi misollar bilan yoritilgan.

Kalit so`zlar: diskurs, diskursiv tahlil, kinodiskurs, lingvistik diskurs, ekstralingvistik diskurs, stilistika, stilistik vositalar, metafora, takror.

Kirish. Diskurs – fanlararo tadqiqotlar mavzusi, obykti yoki yo`nalishi hisoblanadi. Zamonaviy yondashuvlar nuqtai nazaridan, diskurs murakkab kommunikativ hodisa bo`lib, matni tushunish zarur bo`lgan qo`shimcha lingvistik omillarni (fikrlar, dunyo haqidagi bilimlar, qabul qiluvchining maqsadlari, munosabatlar) o`z ichiga oladi.

“Diskurs” atamasi lotin tilidan o`zlashgan so`z bo`lib, “Discursus” – hissiy, bevosita,

intuitiv, ya'ni muhokama orqali hosil qilinadigan mantiqiy dalil-isbotli bilim degan ma'noni anglatadi.

Bugungi zamonaviy tilshunoslik sohasida "Diskurs" atamasi juda keng qo'llanilmoqda. "Diskurs – bu ekstralingvistik-pragmatik, sotsial-madaniy, psixologik omillar bilan birgalikdagi izchil matn hisoblanib maqsadli ijtimoiy harakat sifatida qaraladigan nutq, odamlarning o'zaro ta'siri va ularning ongi mexanizmlari (kognitiv jarayonlar)da ishtirok etuvchi komponent sifatida qaraladi. Shu sababli "diskurs" atamasi, "matn" atamasidan farqli o'laroq, hayot bilan aloqasi tiklanmagan qadimiy va boshqa matnlarga qo'llanilmaydi" [1;45]

Diskursning lingvistik tahlili asosan matnlarga asoslangan bo'ladi, lekin matnning lingvistik, falsafiy, psixologik, pragmatik, retorik va sotsiologik taraflari ham hisobga olinadi.

So'nggi yillarda kinofilmlarni o'rganishga katta e'tibor qaratilmoqda. Ularning jamiyat hayotiga salmoqli ta'siri tufayli, kino ishlab chiqarish turli sohadagi izlanuvchilarning asosiy o'rganish obyektiga aylanib bormoqda, tilshunos olimlar, tarixchilar, faylasuflar shular jumlasidandir. Tilshunoslar asosan kinofilmlarning diskursiv tahliliga katta qiziqish bildirmoqda.

Kino diskursi bu filmlardagi matnlarni, film qahramonlarini hissiy kechinmalarini, filmdagi badiiy tasvirni so'z orqali ifodalanishning ilmiy tahlilidir. Shubhasiz, kinofilmlardagi matnlar va kino diskursi lingvistik xususiyatlarga ega bo'lish bilan bir qatorda, ular ekstralingvistik xususiyatlarni ham o'z ichiga oladi: masalan, madaniyatni, tarixni bayon qilish, noverbal muloqot vositalaridan foydalanish. [2;11]

Kino diskurs tahlili so'zlar, iboralar va tasvirlarni tanqidiy baholashga asoslanadi. U narratologiya, falsafa, madaniyatshunoslik va boshqa sohalarni birlashtirgan keng ma'noli matn sifatida tahlil qilinadi. Kino diskursni lingvistik nuqtai nazardan o'rganayotgan tadqiqotchilar orasida turli yondashuvlar mavjud. Tilshunos olimlar kino diskurs va film matni tushunchalari, kino diskursning turlari va ularning tasnifi, vazifalari haqida tadqiqot olib bormoqdalar. Ko'pchilik san'at tarixi va kino hikoyasining semiotikasiga e'tibor beradi. Kino diskursining janr tipologiyasi, kino dialogi filmning lingvistik tarkibiy qismi sifatida tahlili albatta tadqiqotchilarda katta qiziqish uyg'otmoqda. [3;98]

Kino diskursni o'rganish ko'p hollarda madaniyatshunoslik va sotsiologiya fanlariga ham asoslanadi. Hozirgi kunda Filmlar dunyoning istalgan joyida olinayotganligi va turli tillarga tarjima qilinib, keng ommaga namoyish etilayotganligi sababli film matnining tarjimasi va kino diskursning lingvistik va madaniy jihatlarini tadqiq qilishga katta qiziqish bildirilmoqda. Filmlar turli tillarga tarjima qilinganda, ularning matnini mahalliyashtirish va uning elementlarini tarjima qilish va maqsadli auditoriya madaniyatiga moslashtirish har tomonlama ko'rib chiqilishi kerak.

Butun dunyo bo'ylab kino sanoatining jadal rivojlanishi kino matnini chuqurroq tushunishga bo'lgan talabni keltirib chiqaradi, uning jihatlaridan biri filmlarning diskursiv tahlil qilishdir. Biroq, lingvistik adabiyotlar sharhi shuni ko'rsatadiki, badiiy filmlarning diskurs tahlili masalalari tilshunoslik fani uchun yangi soha hisoblanadi va izchil o'rganilmagan. Ularning tipologiyasi va xususiyatlari ham nazariy, ham amaliy qiziqish uyg'otishi mumkin. Ushbu tadqiqotning materiallari va topilmalari kino sanoati va kinoprokatida, shuningdek, tilshunoslik kurslarini o'qitishda foydalanish potentsialiga ega bo'ladi.

Tadqiqot savollari:

- Qisqa metrajli filmning nomi va asosiy mazmuni
- Qisqa metrajli filmning stilistik tahlili
- Qisqa metrajli filmda stilistik vositalarning qo'llanilishi

Tahlil va Natijalar

"USTOZ" (The English Teacher) qisqa metrajli filmining asosiy mazmuni:

"Ustoz" qisqa metrajli filmi 2020 yilda A Ridder Film Production tomonidan suratga olingan. Blake Ridder tomonidan yozilgan va sahnalashtirilgan. Film janri Drama, film voqealar Londonda bo'lib o'tadi. Filmdagi asosiy voqealar Ingliz tili fani O'qituvchi Mr. Robert hayotidagi eng qiyin vaziyatlarga asoslanadi. Uning ayoli avtohalakatda vafot etadi va u butunlay yolg'izlanib qoladi..

Tong. Mr. Robert telefoniga kelgan xabardan uyg'ondi. Xabar Jin Hing Song tomonidan yuborilgan va unda ingliz tilidan o'qituvchi kerakligi aytilgan. Mr. Robert xitoylik Jin Hing Song uyiga tashrif buyuradi va unga ingliz tilidan asosiy bilimlarni berishni boshlaydi. Ular bir qancha darslarni birgalikda olib borishadi va ular orasida do'stona munosabat paydo bo'ladi. Jin Hing Song tez orada ingliz tilidan imtihoni borligini va undan o'ta olsa Mr. Robertga yaxsigini pul to'lashini

aytadi.

Tun. Mr. Robert komputerida ishlayotganda, Jin Hing Songdan video xabar keladi. Video xabarda Jin Hing Song avvalo, unga ingliz tilini o'rgatgani uchun Mr. Robertga minnatdorchilik bildiradi va undan uzr so'raydi. Uning uzr so'rashini asosiy sababi Mr. Robertning xotinini o'limi bo'ladi. U Mr. Robertning xotinini mashinada urib yuborganligini va voqea joyidan qo'rqib qochib ketganligini, bu ishidan juda afsusda ekanligini aytadi. Shuningdek, u Mr. Robertni hamon o'z do'stidek ko'rishini, aybiga iqror ekanligini bildiradi. Bu xabarni eshitgan Mr. Robert Jin Hing Songning uyiga boradi, eshik qo'ng'irog'ini bosadi, qayta qayta chaqiradi, lekin javob yo'q.

“Ustoz” qisqa metrajli filmi 2020-yilda Eng Yaxshi Qisqa Metrajli Film (AWARD WINNING Short film) nominatsiyasida g'alaba qozongan va shu yilning o'zidayoq 20 dan ortiq tillarga tarjima qilingan, 50 dan ortiq davlatlarda namoyish etilgan.

“Ustoz” qisqa metrajli filmining Stilistik tahlili

Nutq stilistikasi. Bu tushuncha adabiyotlarda funksional stilistika deb ham yuritiladi. Nutq stillari bir-biriga bog'liq vositalarning tuzilishidan tashkil topadi. Ular tilning vazifasi bilam chambarchas bog'liqdir. Shuning uchun ular ham nutq stillari deyiladi. Tilning vazifasi jamiyat taraqqiyoti bilam bog'liq va uning ijtimoiy mohiyatidan kelib chiqadi. Nutq stili tizimini tashkil etuvchi ifodalar faqat bir stil doirasida cheklanib qoladi. Masalan, ilmiy stilda ishlatiladigan terminlar badiiy, publitsistik, rasmiy va so'zlashuv stillarida ishlatilmasligi mumkin. Lekin har bir nutq stili o'zining barcha xususiyatlari bilan yagona bir maqsadga bo'ysungan muayyan til vositalarining majmuasiga ega. [4;72] Masalan, so'zlashuv stili, asosan, og'zaki va yozma shaklda ifodalanishi mumkin. “Ustoz” qisqa metrajli filmida ham, asosan, so'zlashuv stilidan foydalanilgan. Filmning nutqida bunga bir qancha misollar topa olamiz:

- So, why don't you tell me a little bit about yourself and why you want to learn English?
- Yes, of course, I'll teach you
- Right, let's start with the basics
- Pardon?
- Ok, let's move on
- That's very kind of you!
- I can't accept that money so I'm gonna have to transfer that money back
- I will not let you down

“Ustoz” qisqa metrajli filmida stilistik vositalarning qo'llanilishi.

Stilistik vositalar yozuvchilar tomonidan o'ziga xos effekt yaratish, o'quvchilarning tasavvurini jalb qilish va ularning asarlarini yanada jozibador qilish uchun qo'llaniladigan adabiy vositalardir. Ushbu stilistik vositalar yordamida so'zlarni oddiy, ya'ni asl ma'nosida ishlatilishidan chetga chiqiladi, chunki ular ma'no qatlamlarini murakkablashadi va chuqur hissiy reaksiyalarni uyg'otadi. [5;110]

Yozuvchilar metafora, o'xshatish, alliteratsiya va personifikatsiya kabi usullarni sinchkovlik bilan tanlab, ulardan foydalanish orqali his-tuyg'ularni o'ziga tortadigan va o'quvchiga doimiy ta'sir ko'rsatadigan boy til gobelenini yaratishi mumkin. Bu badiiy bezaklar yozma va og'zaki nutqqa teranlik, nafosat va go'zallik bag'ishlab, asarning umumiy sifatini ko'tarib, o'quvchilarda chuqur taassurot uyg'otadi.

“Ustoz qisqa metrajli filmida ham bir qancha stilistik vositalardan unumli foydalanilgan:

- I am sorry, I'm late, London traffic can be a nightmare
- I give you money back es that sounds like a bribe to me

Berilgan ikkita misoldan ko'rinib turibdiki, bu erda metafora stilistik vositasidan qo'llanilgan. Bu misollarni yanada chuqurroq tushunib etish uchun, avvalo, metafora atamsi nima ekanligini izohlab olishimiz kerak.

Metafora - bu majoziy tilning bir shakli bo'lib, so'z yoki iborani o'xshashlik yoki o'xshatishga asoslangan ko'chma ma'noda ishlatish va shunday ma'noda ishlatilgan so'z yoki ibora; ob'ekt yoki harakatni tom ma'noda to'g'ri bo'lmagan tarzda tasvirlaydigan, lekin fikrni tushuntirishga yoki taqqoslashga yordam beradigan nutq shakli.

Birinchi misolda, Londondagi tirbandlik xuddi yomon tush kabidir deyilmoqda, ya'ni tirbandlik yomon tushga qiyoslanmoqda. Tomoshabin bu nutq orqali Londonda ko'chalari ko'pincha tirband bo'lishini va bu tirbandlik ko'p odamlarning asabiylashishiga, betoqatligiga sabab bo'lishini anglab oladi. Yomon tush ham insonlarni asabiylashishga olib kelganligi sababli Londondagi tirbandlik

ham yomon tushga qiyoslanmoqda, ya'ni bu erda ma'no jihatdan umuman qarama-qarshi bo'lgan o'xshatish vositasidan ishlatilmoqda.

Ikkinchi misolda esa: "Bu pul menga xuddi poradek tuyulyabdi, pulingizni qaytarib beraman" deyilmoqda, ya'ni pul poraga qiyoslanmoqda. Bu erda ma'no jihatdan o'zaro yaqin bo'lgan o'xshatish ishlatilmoqda.

- You are my friend ah you are my friend, friend, very good friend!
- Now I can send you this video speak good, good, very good English
- I want to say part note sorry I want to say sorry is the Robin I'm so sorry for you for the loss of your wife
- It was it was me who hit the car of your wife

Yuqorida berilgan misollarning barchasi takror stilistik vositasidan foydalanilgan. Takror - bu yozuv yoki nutqda bir xil so'z yoki iborani qayta-qayta ishlatishni anglatuvchi adabiy vosita. Takror stilistik vositasi yozma va og'zaki nutqda keng qo'llaniladi, asosan tinglovchini diqqatini jalb etish, biror narsani ta'kidlash, joziba berish bu adabiy vositaning asosiy vazifasidir. "Ustoz" qisqa metrajli filmidan olingan yuqoridagi misollarda takror stilistik vositasidan asosan fikrni kuchlirok bildirish, ta'kidlash uchun ishlatilgan. Birinchi (You are my friend ah you are my friend, friend, very good friend!) va uchunchi (I want to say part note sorry I want to say sorry is the Robin I'm so sorry for you for the loss of your wife) misollarda butun bir gap so'zlovchining nutqida takrorlanmoqda va uning fikrini kuchliroq ta'kidlab ifoda etishga yordam bermoqda.

Xulosa. Yuqoridagi o'rganishlardan shuni xulosa qilishimiz mumkin, diskurs zamonaviy tilshunoslikda yangi yo'nalish sifatida keng qo'llanilmoqda. Diskurs deyilganda, asosan, matnni lingvistik va ekstralingvistik omillar asosida tahlil qilish tushuniladi. Lingvistik omillar deganda matnni pragmatik, linguokulturologik, tarjimologik va stilistik jihatdan tahlili, ekstralingvistik omillar esa kulturologik, psixologik, sotsiologik jihatdan matn tahlilini o'z ichiga oladi. Kino matnini diskursiv tahlili esa yana bir yangi yo'nalish sifatida tilshunoslikka kirib keldi. Kino diskurs deyilganda, kino matnidagi so'z va ibora, badiiy va stilistik vositalarni lingvistik jihatdan tahlil tushuniladi.

Maqolada tahlil qilingan "Ustoz" qisqa metrajli filmi stilistik tahlil qilinganda, bu filmda, asosan, og'zaki so'zlashuv stilidan foydalanilganligi va bir qancha stilistik vositalardan (Metafora, jonlantirish va takror) unumli foydalanilganligi misollar bilan ko'rib, tahlil qilindi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Абдуназарова Н. "Дискурс"ни изоҳлашга бўлган турлича ёндашувлар. Academic research in educational sciences. 2021, №4
2. Арутюнова Н. Д. Дискурс // Лингвистический энциклопедический словарь. – М. : 1990
3. Dynel, M. (2011). Stranger than Fiction: A Few Methodological Notes on Linguistic Research in Film Discourse. Brno Studies in English, 37(1), 41-61.
4. Wildfeuer, J., & Bateman, J. (2016). Film Text Analysis: New Perspectives on the Analysis of Filmic Meaning. Routledge.
5. Saodat Sultunsaidova, O'lmas Sharipov; O'zbek tili stilistikasi (O'quv qo'llanma), Toshkent 2009

Internet saytlari:

1. <https://www.supersummary.com/discourse-in-literature-definition-examples/#discourse-outside-of-literature>
2. <https://www.supersummary.com/discourse-in-literature-definition-examples/>
3. <https://www.youtube.com/watch?v=fMpjENF1VDc&si=N6XEwwn2n1uHQsNh>
4. <https://writers.com/common-literary-devices>
5. <https://glossary.sil.org/term/metaphor>
6. <https://www.masterclass.com/articles/writing-101-what-is-repetition-7-types-of-repetition-in-writing-with-examples#>